

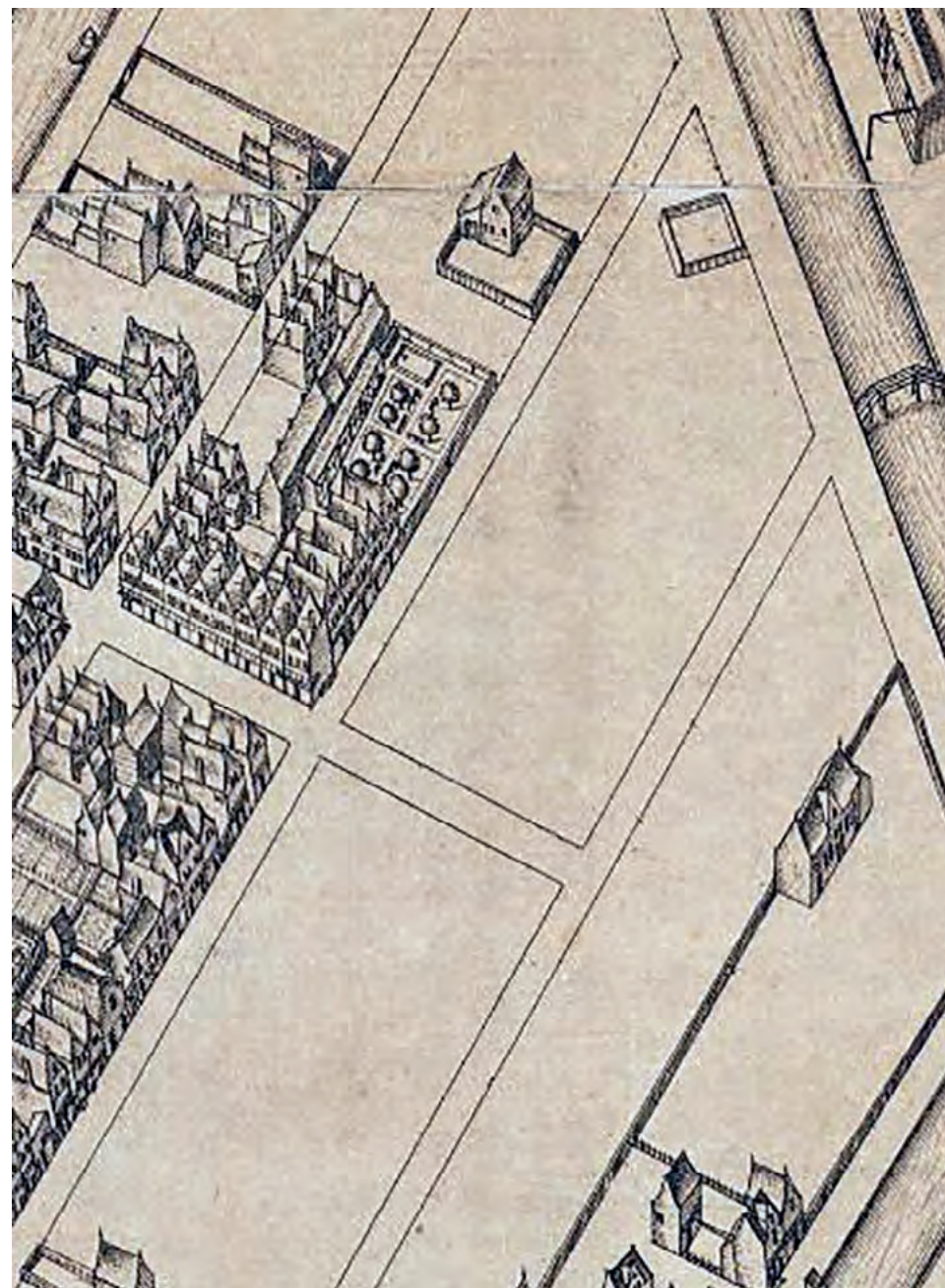

Slootstraat

herinnering aan 'der Stede Thuyn'

De Slootstraat is in de Jordaan een vreemde eend in de bijt. Hij past namelijk helemaal niet in de rest van de structuur. De reden daarvoor ligt in de Derde Uitleg van 1613 en de jaren daarna. Zoals de percelen aan de nieuwe hoofdgrachten als warme broodjes verkocht werden, zo moeilijk ging dat met de delen van de Jordaan zodra ze niet reeds bebouwd waren voordat de uitleg van start ging. De Anjeliërsstraat en de Tuinstraat bestonden reeds als paden in de ontginning, maar waren kort buiten de oude vestgracht, de latere Herengracht, al onbebouwd. Bovendien besloot het stadsbestuur één der weersloten te dempen, namelijk die tussen de sloten die vergraven werden tot Anjeliërsgracht en Egelantiersgracht (datzelfde gebeurde overigens ook tussen Rozen- en Lauriergracht). De geschiedenisboeken vertellen ons niets over de redenen daarvoor. Het idee dat het een verkeerde beslissing van de overheid was, wordt afgewisseld met de overtuiging dat er een vooropgezet doel was met het lege land langs de binnenvestgracht, de Lijnbaansgracht. Vooral langs de strakgetrokken Jordaangrachtjes gingen de grondstukken grif van de hand, ook aan redelijk welgestelde burgers. De grote vlakte tussen Egelantiers- en Anjeliërsgracht bleef leeg, het “Legevelt” zoals het ging heten. In 1620 had de stad op het terrein tussen Tuinstraat en Anjeliërsstraat ten zuiden van de dwarsstraten precies zes percelen weten te verkopen. De kaart van Balthasar Florisz van Berckenrode uit 1625 geeft daarvan een goed beeld (*afbeelding rechts*).

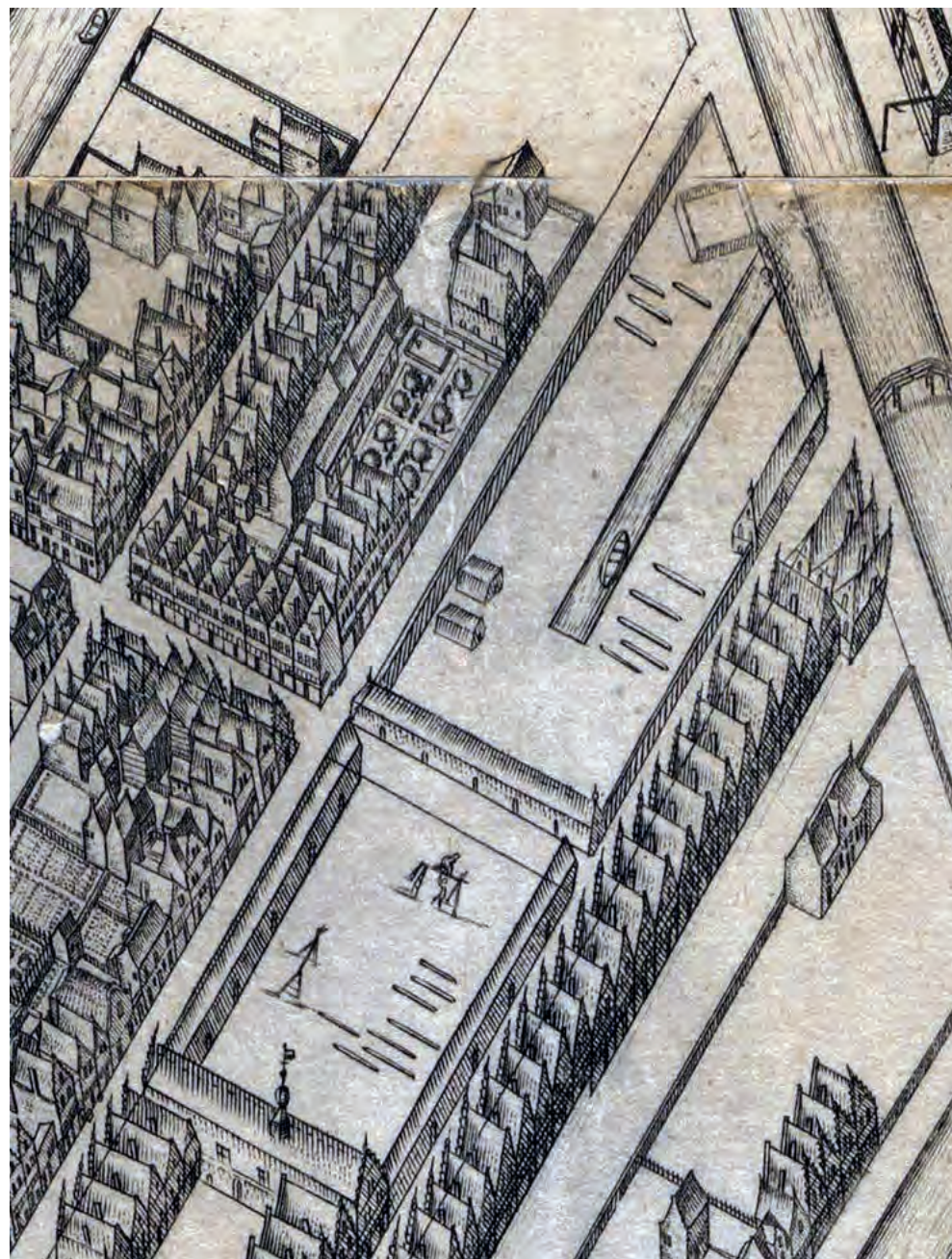
In 1630 begon de stad met de voorbereidingen voor het rooien van de Nieuwe Doelenstraat, die tot 1600 de schans aan de zuidzijde van de stad vormde. Een schans die door de Tweede Uitleg van 1586-1593 overbodig was geworden. Een van de eerste zaken die daarbij opgelost moesten worden was de verhuizing van de stadstimmertuin tussen het Rondeel en het voormalige klooster van de Nieuwe Non-

nen, dat aan het Sint Pietersgasthuis overgedaan was. In het oosten grensde die tuin aan de Kloveniersdoelen.

Het nieuwe terrein dat het stadsambt toegewezen kreeg, was dat “Legevelt” in de Jordaan. Als we al weinig weten van de machinaties rond het Legevelt, helemaal niets is bekend over de sloot die door de nieuwe stadstimmertuin kwam te lopen. Nu bevond die sloot zich exact halverwege de Anjeliers- en Egelantiersgracht en het is dus redelijk verantwoord aan te nemen dat deze sloot een overblijfsel is van de oude weersloot, waarvan de rest tot de Prinsengracht gedempt was. De timmertuin reikte van Lijnbaansgracht tot even voorbij de latere Ratelwachtsteeg die nu opgeheven is en opging in een binnenplaats achter de Theo Thijssenschool in de Anjeliersstraat. De timmertuin werd in de periode 1630-1631 ingericht; in de loop van de jaren die volgden werden loodsen en schuttingen rond het terrein geplaatst waardoor een gesloten terrein ontstond. In de Tuinstraat kwam een poort ter hoogte van het huidige huisnummer 222, hoek Madelievenstraat. Over de sloot bij de Lijnbaansgracht zien we op kaarten een brug in de kade langs de Lijnbaansgracht. In de loop der jaren raakt het terrein steeds meer bebouwd, wat we op de bijgewerkte versies van de kaart van Balthasar Florisz kunnen waarnemen (*afbeeldingen rechts en volgende pagina*).

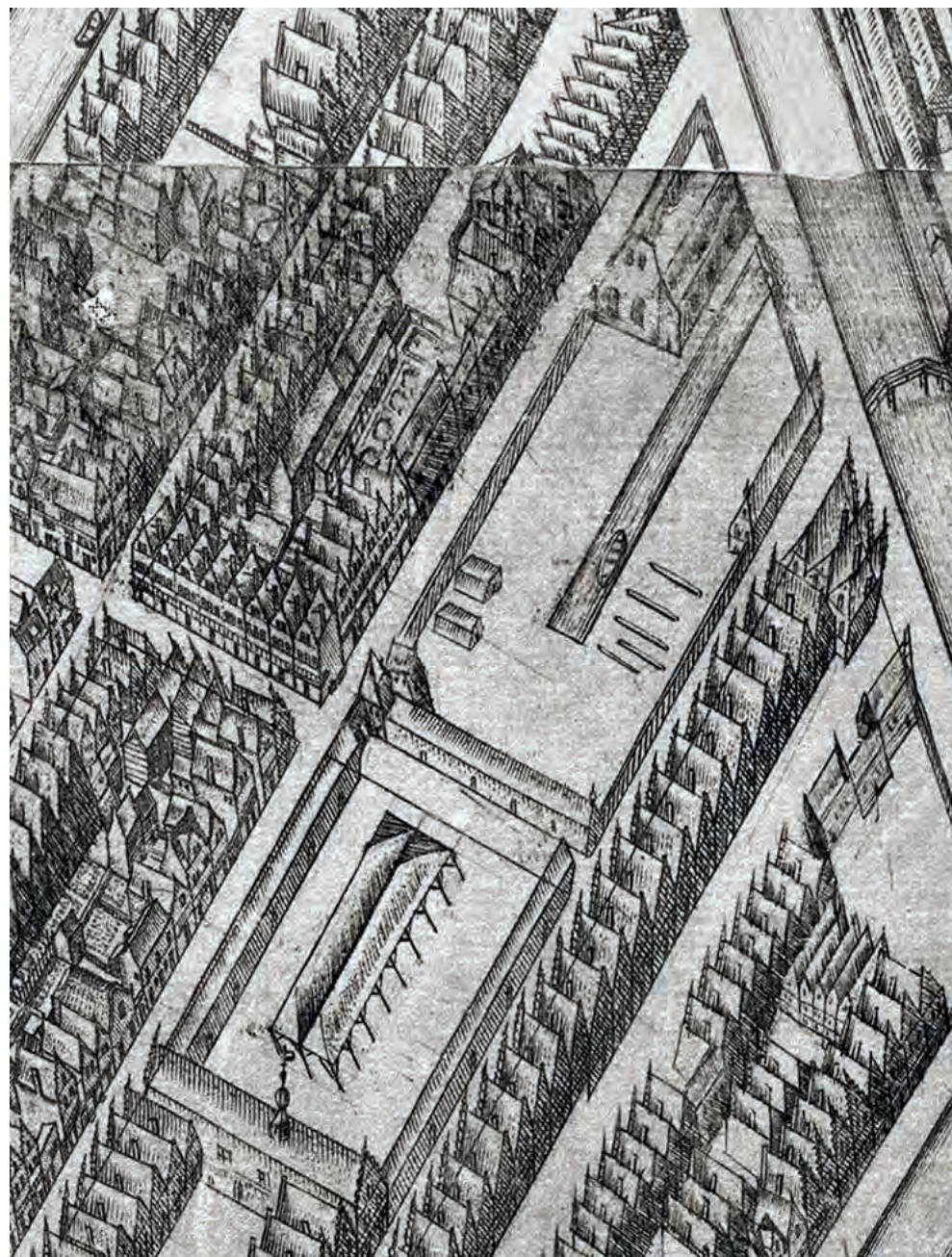
Dat we zo precies weten waar de poort was, komt door de vondst van een gevelsteen in het bewuste pand: D.POORTVAN.D.STETVIN met het jaartal 1661. Dat jaartal markeert de voltooide verhuizing van de “stedetuin” naar het Weesperveld. Gelijktijdig wordt de sloot op het terrein gedempt en het geheel bouwrijp gemaakt. Pas toen zijn zowel Madelievenstraat als Ratelwachtsteeg gerooid en bebouwd. De gevelsteen bevindt zich vandaag in de collectie bouwfragmenten van het Rijksmuseum.

J.Z.Kannegieter levert een beschrijving van de timmertuin: *Op de Westelijke helft bewaarde men grote voorraden hout, voor de aanvoer waarvan een in de Baangracht uitmondende sloot diende. Zij doorsneed dit gedeelte in de lengte, maar eindigde op enige afstand van het dwarsgebouw. De andere helft, omringd door loodsen voor schrijnwerkers, smeden, slotenmakers, wagenmakers enz., was de timmerwerf. Deze werd aan de Oostzijde afgesloten door een vrij fors gebouw, dat midden op het dak een klein torentje met "horologie" droeg. In dit z.g. timmer- of werkhuis bevonden zich "afgeschutte vertrecken", waarin "timmerluydenkisten" en "kassen", de laatste zeker wel goed voorzien van gereedschappen. De chef van de Steetuin prijkte met de oude titel fabriekmeester, maar hij was toch een geheel ander personage dan de vroegere, gelijknamige functionarissen, die steeds tot de regentenkring behoorden. Sedert de reorganisatie van 1633 berustte de leiding van de dienst der publieke werken volledig bij het college van thesaurieren. Aan het hoofd van het werkvolk stond nu een technicus, die men ook fabriekmeester noemde, ofschoon zijn bevoegdheden beperkt bleven tot toezicht op de werkplaatsen, uitdeling der taken, uitbetaling van lonen, enz. Vandaar ook dat hij domicilie moest houden onmiddellijk bij de Tuin. Als ambtswoning diende een vrij groot pand, staande aan de Anjelijsstraat, net buiten het gebied der werven. Aan de Westzijde werd het begrensd door het timmerhuis, aan de*

*Pag.27: Fragment van de stadskaart door Balthasar Florisz van Berckenrode uit 1625. De uitsnede komt overeen met de fragmenten op de volgende pagina's.
Pag.28: Hetzelfde fragment uit de kaart van 1647.*

Pag.29: Alhoewel de datering van deze versie ook 1647 luidt zijn hierop een groot aantal wijzigingen aangebracht. De grootste wijziging is ongetwijfeld de vervanging van het oude stadhuis door het nieuwe, volgens het laatste ontwerp van Jacob van Campen. De stadstimmeruin heeft zijn maximale bebouwing bereikt. Alle kaarten komen uit het Stadsarchief Amsterdam.

Boven: Iemand als Ludwig Willem Reymert Wenckebach kon nog wel het karakteristieke van de Sloopstraat zien via deze tekening van de Sloopstraat in 1905. Vergelijk deze tekening eens met de foto op pagina 26 uit 1930.

Oostzijde door een perceel, waarin het waagdragersgilde zijn zetel had. opgeslagen. Een tweede op stadskosten gebouwd huis vond men binnen het gebied aan de kant van de Tuinstraat, op de plaats, waar later de Westerhoek van de Madelievenstraat (derde van de Egelantiersgracht) zou worden gevormd. Hier woonde de ondermeester, "baes" of onderfabriek van de Steetuin, een ambtenaar die in rang op de fabriekmeester volgde. Op de kaart van ± 1647 ziet men dicht bij boven aangeduide plek niet één, maar twee huisjes getekend. Genoot de ondermeester het gezelschap van een buurman? Deze kan dan de "statstratenmaecker" zijn geweest, over wie in een begrafenisaantekening wordt gesproken. Eveneens binnen de omheining stond het "packhuys", een groot gebouw op de hoek van de Lijnbaansgracht en de Tuinstraat. Merkwaardig is het dat men in de jaren vijftig of kort daarvoor nog een nieuw huis optrok. Vermoedelijk (dit is de enige verklaring die ik kan geven), maakte men toen van de twee boven vermelde woninkjes één geheel.

In 1659 besloot het stadsbestuur de timmertuin te verhuizen naar het Weesperveld. Daar zouden de nieuwe werven van het stadsambt komen. Kannegieter gaat verder: Afgebroken werden het Westelijk dwarshuis en de loodsen op de timmerwerf, Staan bleven dus het timmer- of werkhuis, de woningen van de fabrieksmeester en de onderfabriek, resp. in de Anjeliërs- en Tuinstraat, en het pakhuis. De 8e en 9e Januari 1660 brachten burgemeesteren en thesaurieren deze opstellen, in veiling. Totaal 93 nummers. Wat het timmerhuis betrof, de verkopers lieten weten, dat het moest dienen voor negen onderscheidene percelen, dat het inwendig geheel zou worden ont-ruimd en gesloopt, dat het "gantsche toorentge met het horologie" zou worden verwijderd en het dak gedicht, dat dus alleen de romp kon worden aanvaard. In het midden, "langhs doorgaende" onder

de grond, lag een fundament. Hiervan mochten de kopers gebruik maken om "haer scheytmuyren met bogen over te slaan", Voorts zegden burgemeesteren en thesaurierem toe, dat zij in de houttuin de sloot "ofte invaert" zouden laten dempen, de palen, schoeiingen, brug en alle overige "timmeragiën" laten wegnemen.

Het voorstel van het stadsbestuur om de gedempte sloot tot straat te maken, wekt verbazing. Waar ten oosten van de Madelievenstraat de ruimte tussen Anjeliërs- en Tuinstraat niet bebouwd werd, ontstonden ruime tuinen zonder inpandige bouwsels. Op dezelfde breedte kwam ten westen van de Madelievenstraat een aan twee zijden bebouwde tussenstraat, die het bouwblok zó krap maakte dat de huizen aan Anjeliërs- en Tuinstraat ter plaatse rug-aan-rug stonden met de huizen aan de Nieuwe Tuinstraat, zoals de nieuwe straat moest gaan heten. Die werd in de volksmond al gauw Slootstraat genoemd en zoals vaker was de volksmond de winnaar in de strijd om de uiteindelijk officiële naam. De ter beschikking gekomen bouwgrond vond gretig aftrek en de snelheid waarmee die bebouwd werd stemde het stadsbestuur tot tevredenheid. Het lijkt erop dat in 1665 de ruimte volledig bebouwd was.

De krapte van de percelen langs de Slootstraat maakte dat bij de grote saneringen in de twintigste eeuw nagenoeg de hele straat gesloopt werd. Op het nieuwste stadsplan kennen we alleen nog Slootstraat 2 en 1/3 en dat ook alleen maar omdat die vastgebouwd staan aan respectievelijk Madelievenstraat 8 en 10. De straat zelf heeft plaatsgemaakt voor een ruime gemeenschappelijke tuin met muziekkiosk voor de huizen aan Anjeliërs- en Tuinstraat.

Rechts: Deze foto van Slootstraat 5-7 is in 1930 gemaakt voor Ir. Bakhoven om naar de minister te zenden om een bedrag beschikbaar gesteld te krijgen voor het aankopen van krotten

